

LUND UNIVERSITY

Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner

Brante, Thomas

Published in:
Vetenskap för profession

2009

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Brante, T. (2009). Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner. I L. Maria (Red.), *Vetenskap för profession* (s. 15-34). Högskolan i Borås.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Vad är en profession? – Teoretiska ansatser och definitioner

THOMAS BRANTE | *Professor Lunds universitet*

The professions have never been more important to the well-being of society. Professional knowledge and expertise are at the core of contemporary society. How such professional expertise is developed, how it is deployed, by whom it is deployed and for what ends are among the most pressing issues facing all modern nations. (Sullivan 2000: 673)

Professioner är yrken som baserar sin verksamhet på vetenskaplig forskning. De utgör avantgardet i kunskapssamhället. De tillhör medelklassen. Som samhällsskikt uppvisar de den ojämförligen största expansionen i både antal och mängd arbetsuppgifter under de senaste decennierna, och utgör nu 15-20 procent av arbetskraften. Enligt många samhällsvetare har professioner tillsammans den viktigaste integrativa funktionen i samhället som helhet och är också samhällets "spjutspetsar", dvs. står för de viktigaste innovationerna inom områden som teknik, hälsa, organisation, ekonomi, vetenskap. Redan under det kalla kriget hävdade Talcott Parsons att vad som utmärker 1900-talet inte är kapitalism eller socialism, USA eller Sovjet, utan den gemensamma framväxten av det professionella komplexet i alla moderna länder. Det kan också noteras att begreppet profession idag är starkt positivt värdeladdat och flitigt använt i marknadsföringar av tjänster och kompetenser (Fournier 1999). Profession som både begrepp och företeelse är centralt för att förstå såväl samhällsutvecklingen i stort som mycken samhällsdynamik på organisations- och interaktionsnivå.

Den snabba framväxten av professionella yrkesgrupper har föranlett många samhällsvetare att tala om en kvalitativ förändring inom samhällsutvecklingen. Begrepp som kunskapssamhälle eller informationssamhälle avser att markera ett historiskt och strukturellt brott med den klassiska industrialismens epok. Idag är befolkningen relativt sett mer sysselsatt med information, kunskap och service, och mindre med de primära och sekundära sektorerna, dvs. jordbruk och traditionell industri. I dessa samhällen intar professionella nyckelpositioner. Teoriteter som Alvin Gouldner (1979) talar t.o.m. om en ny klass, bestående av intellektuella och professionella, som växt fram genom den högre massutbildningen med början i 60-talet. Det gemensamma för denna relativt heterogena klass är att dess medlemmar behärskar den rationella diskursen, en samtalsform byggd på ett socio-tekniskt språk. De är i viss utsträckning "amoraliska" i det att de förnekar traditionella värden till förmån för en tekniskt baserad, rationellt och vetenskapligt grundad reglering och styrning av samhällsutvecklingen, menar Gouldner.

Under inledningen av nuvarande århundrade har forskningen förändrats på flera sätt, framför allt genom att hänsyn tas till globaliseringstendensernas betydelse

för utvecklingen av internationellt organiserade professioner och vilken innebörd detta har för professionernas "natur" (se t.ex. Dingwall 2004 eller Evetts och Svensson 2008).

Professionernas tillväxt i det moderna samhället har beskrivits på många sätt. En professionsforskare uttrycker det: "Professionerna dominerar vår värld. De läker våra kroppar, mäter våra profiter, räddar våra själar" (Abbott 1988: 1). En annan skriver på liknande sätt att professioner: "manage our divorce processes in court, take out our tonsils, or calculate our income tax" (Scott 2008: 219). På mikronivån har vi familjepsykologer, psykoanalytiker, psykiatriker, läkare, socialarbetare. På makronivån återfinnes samhällsplanerare, ekonomer, jurister, tekniker. De förra utför personliga tjänster till klienter via direktkontakter, och klienterna söker oftast själva upp denna expertis, medan de senare har mandat att reglera och utveckla ramarna för samhällslivet. Gemensamt för grupperna är att de bygger sin auktoritet på vetenskaplig kunskap. Det är den säkerställda kunskapen, tillsammans med betydelsen av denna kunskap, som gör att dessa grupper ofta når relativt höga sociala belöningar, dvs. åtnjuter förhållandevis hög inkomst och status – även om detta varierar påtagligt mellan olika professioner.

Professioner är alltså yrken som baserar sin inkomst och status på att de använder vetenskaplig kunskap. Därför tillhör läkare, ingenjör, arkitekt, ekonom, veterinär, vetenskapare till de klassiska professionerna. Till semiprofessionerna räknas vanligen exempelvis sjuksköterska, socialarbetare, klasslärare. (Semiprofession betecknar yrken som har vissa av de klassiska professionernas attribut men inte alla, eller inte i lika hög utsträckning. Det är ett analytiskt, värderingsfritt begrepp. Alternativa begrepp kan vara nya professioner eller välfärdsstatens professioner, men även de har nackdelar. Ett mer stringent begrepp skulle behövas. Se också vidare nedan) Semiprofessionerna expanderar starkt i och med utvecklingen av trygghets- och välfärdssystemen under efterkrigstiden. Under de senaste decennierna kan vi skönja uppkomsten av en ny typ av professioner, vilket vi också skall återkomma till.

Men vad är då en profession, närmare bestämt? Hur skall begreppet definieras? Denna artikel ger en översikt över de vanligaste teorierna och definitionerna. Som avslutning ger jag en egen definition och skisserar också en helhetsbild av "det professionella landskapet" som kan ligga till grund för fortsatt, framför allt jämförande, forskning.

Professionsbegreppet

Professionsforskningen har haft stora problem med att formulera en tillräckligt precis definition av sitt studieobjekt, dvs. det är svårt att finna professionernas differentia specifika, deras internt gemensamma och externt särskiljande egenskaper. De flesta moderna sociologiska definitioner av professioner betonar deras anknytning till högre formell utbildning, då främst vid universiteten. Orsaken

till detta är att universitetsutbildning ger formell meritering i form av examensbevis, som oftast utgör en "ovillkorlig inträdesbiljett" till det professionella yrkeslivet. Talcott Parsons såg vetenskapen som professionen par excellence; vetenskaperna omges av en ring av andra professioner "med uppgiften att tillämpa kunskap på den sociala ordningen (juridik), hälsa (medicin), effektivitet i stats- och privatliv (administration), effektiv användning av den icke-sociala miljön (teknologi) och så vidare." Av samma skäl kallar den engelske professionshistorikern Harold Perkin (1969) universitetslärare för *The Key Profession*, den profession ifrån vilken de andra emanerar.

Relationen mellan vetenskap och profession förstås alltså ungefär som relationen mellan grundforskning och tillämpad vetenskap, eller: kunskapsproduktion (forskning), distribution (universitetsundervisning) och tillämpning (yrkespraktik). En andra huvudpunkt i definitionen är som sagt att yrket åtnjuter en relativt hög status och prestige. När dessa båda punkter kopplas samman får vi definitionen: akademiskt förankrad och hög status.

Exempel på sådana definitioner finner vi hos t.ex. Eliot Freidson (1976: 59) som använder två kriterier: a) some degree of exposure to higher education, och b) employment in particular positions. Magali Sarfatti Larson (1990: 30) använder en liknande definition: professioner är "links between relatively high levels of formal education and relatively desirable positions and/or rewards in the social divisions of labor".

Avgränsningar av detta slag är utmärkta men vaga. De är svåra att tillämpa i empirisk forskning. Problemet är att när man försöker precisera eller operationalisera begreppet hamnar man lätt i bryderier, vilka yrken som ingår eller ej i en viss definition blir snarast till en politisk fråga. Svårigheten är densamma som vid begrepp som "klass" eller "statusgrupp", och är notorisk inom all samhällsvetenskap.

Vi skall ändå försöka precisera begreppet genom att ta upp mer specifika definitioner. Dessa härrör ur olika samhällsvetenskapliga traditioner, dvs. en allmänare teori om samhällsutvecklingen styr definitionen. Därför är det lämpligt att först kortfattat beskriva den samhällsteori inom vilken olika definitioner formulerats.

Strukturfunktionalismen

Det strukturfunktionalistiska "paradigmet" utvecklades i USA av Talcott Parsons och hans efterföljare. Paradigmet har tveklöst varit det mest betydelsefulla inom professionsforskningen, dels för att det givit en fruktbar begreppsapparat inom vilket professioner studerats, teoretiskt och empiriskt, dels för att det bildat utgångspunkt för kritisk analys och nya paradigmförslag, vilket vi skall se nedan. Under senare tid har det genomgått en viss renässans, vilket vi också skall återkomma till.

Så först en kort sammanfattning av den funktionalistiska samhälls- och historieteorin. I Parsons evolutionistiska perspektiv utvecklas samhällen från enklare till mer komplexa former. Komplexiteten uppstår genom "strukturell differentiering", dvs. en ökad specialisering och arbetsdelning. Evolution är detsamma som "ökad anpassning" (adaptive upgradering) av det sociala systemet till dess omgivning. Denna differentiering hotar den sociala ordningen om det inte samtidigt sker en balanserande integrering av samhällets olika subsystem. En väsentlig del av integreringen utgörs av "generaliseringen av värden", dvs. att vissa typer av allmänna värden sprids bland medborgarna och blir gemensamma. Detta betyder att värdekonsensus är grundbulten i den parsonska samhällsteorin.

Både differentieringen och integreringen sköts i första hand av professionerna. Differentieringens eller arbetsdelningens dynamik återfinnes i den teknologiska utvecklingen i vid mening; ingenjörer, läkare, forskare och samhällsplanerare är centrala vad gäller moderniseringen av samhället. Integreringen eller värdegemenskapen förmedlas av professioner inom utbildning, media, religion; lärare, journalister, (i vissa länder) präster och andra "ideologiproducenter" antar nyckelpositioner.

För Parsons och funktionalismen har således professionerna mycket viktiga funktioner; de är helt enkelt spjutspetsar mot framtiden. Parsons ger en relativt allmän definition av en profession, påminnande om de ovan angivna. Han betonar 1) formell utbildning, b) demonstrerbar skicklighet i att tillämpa denna, och 3) institutionella mekanismer som garanterar att kompetensen används på ett socialt ansvarsfullt sätt.

Denna definition har sedan preciserats och detaljerats av många efterföljare. En välkänd uppräknande definition är denna (Millerson 1964):

1. Användande av färdigheter som är grundade i teoretisk kunskap
2. Utbildning och träning i dessa färdigheter
3. Professionellas kompetens garanteras genom examina
4. En handlingsetik som garanterar yrkesintegriteten
5. utförandet av tjänster för det allmänna bästa
6. En yrkessammanslutning som organiserar medlemmarna

Till dessa kan läggas Goodes ofta använda definition:

7. Medlemmarna har en känsla av identitet, samt delar gemensamma värderingar
8. Inom området för professionen finns det ett gemensamt språk, som endast delvis kan förstås av utanförstående
9. Professioner skapar nästa generation socialt genom selektionen av elever (ur Gesser 1985: 244)

Vi delges en bild av professioner som i stor utsträckning autonoma och självutvecklande institutioner, vars altruistiska medlemmar uppfylls av önskan att på effektivast möjliga sätt verka för det allmänna bästa. Genom den interna kontrollen (socialiseringen, och själva organisationen) garanteras att normerna efterlevs. Därför behövs ingen yttre kontroll – detta är dessutom en praktisk omöjlighet eftersom endast yrkeskunniga kolleger rätt kan värdera professionellas handlingar.

Det sista steget i den funktionalistiska förklaringen av professioner är att relatera dessa yrken till samhällets belöningsystem. Eftersom professionella yrken är 1) viktiga för samhällets välfärd, de fyller avgörande funktioner (välfärdssamhället fungerar endast om professionella grupper fungerar "friktionsfritt", säger Parsons) och 2) ansvarsfyllda, tunga och svåra (det är därför viktigt att motivera "bra" människor att arbeta inom dessa yrken) så krävs att de belönas högt, såväl materiellt som status- och prestigemässigt.

Under 1970-talet fram till idag har den funktionalistiska professionsteorin kritiserats ur olika perspektiv. Generellt sett uppfattas den som en politisk ideologi för professioner, inte bara som en vetenskaplig beskrivning. Vidare bör en teori om professioner kunna diskriminera mellan professioner och andra yrken. Men det har ofta visat sig vara svårt. Exempelvis hävdar Edwin Sutherland att den organiserade brottsligheten får höga värden på de flesta professionsvariabler. De är självreproducerande, strävar efter yrkesmonopol, är kollegiala, ser ofta yrket som ett kall och har en stark intern yrkeskodex. (Önskan att förbättra mänsklighetens villkor, och universalismen, är det dock ofta sämre beställt med.)

Det är svårt att på basis av enskilda attribut särskilja professioner från andra yrkesgrupper. Men det är också svårt att konstruera en definition som är gemensam för och applicerbar på de yrken som normalt räknas som professioner. Det finns stora skillnader mellan t.ex. läkare och ingenjörer vad gäller organisering, monopolisering, normsystem etc.

Under 1970-talet utsattes således den funktionalistiska professionsteorin för allt skarpare kritik. De högstämda attributen kallades allt oftare myter om de professionella. Att professionella bygger på vetenskapligt säkerställd kunskap, att de är funktionellt specifika och neutrala, att de drivs av altruistiska motiv och en integrerande kollektiv etik med mera motsades av nya studier, som tvärtom lyfte fram egenintresset som en primär förklarande faktor bakom professioners agerande. Det perspektiv som gick längst i detta avseende utvecklades ur nyweberianismen.

Nyweberianismen

Vi börjar åter med det allmänna samhällsperspektivet. I likhet med Parsons förstår Weber "makt" som den centrala drivkraften i samhället. För Weber är dock inte makt något som är funktionellt distribuerat för att åstadkomma en harmonisk och väl fungerande samhällsordning utan ett medel varigenom grupper och individer kan främja sina egna intressen, på bekostnad av andra. Weber använde termen stängning för att beteckna olika samhällsgruppers monopolisering av möjligheter. Sociala grupper använder makt för att maximera sina egna belöningar och privilegier genom att begränsa tillgången till dem, dvs. genom att utesluta andra grupper.

Stängningar kan genomföras på olika sätt och rättfärdigas med olika principer. Det centrala i den allmänna teorin är inte i första hand *hur* stängningarna har genomförts, utan *att* så skett. Genom historien finner vi otaliga exempel på stängningar. Adels privilegier rättfärdigades av börd: endast de med rätta föräldrar kunde förlänas land. Socialt ursprung, kön, ras, kast, religion, inkomst, kunskap: alla dessa attribut har använts för att legitimera social ojämlikhet. Legitimeringen kan genomföras med hänvisning till vetenskapliga fakta, t.ex. att människor med en viss hudfärg är mer intelligenta än människor med en annan hudfärg, eller med hänvisning till att människor med vissa idéer är närmare Gud än andra, eller att en viss utbildning och examen berättigar till höga materiella belöningar, och så vidare. Ett attribut, som är gemensamt för gruppens medlemmar och särskiljer dem från andra, används som avgränsande kriterium, eller tvärtom: grupper med vissa attribut utesluts. På detta sätt ser nyweberianismen historien som serier av uteslutningar i form av stängningar och reaktioner på dessa, dvs. revolter, vilket leder till öppningar och därefter nya inhägnader; nya grupper rycker åt sig privilegierna och stadfäster uteslutningarna i lagtexten (t.ex. Parkin 1979 eller Murphy 1988).

Idag dominerar två uteslutningsstrategier, baserade på egendom och individuell kvalificering. Den senare går oftast via utbildning. Genom lång utbildning och därpå följande examina och legitimationer monopoliseras sektorer av arbetsmarknaden. Denna strategi, som Weber kallade att ta patent på ett yrke, förekommer idag inom praktiskt taget alla branscher, även om den är mest uppenbar inom akademiska yrken, dvs. yrken med mycket lång utbildning. Att professionalisera i bemärkelsen monopolisera en arbetsuppgift är attraktivt, vilket märks inte minst av den pågående inflationen av utbildningar.

Det sociologiskt intressanta med alla former av uteslutningar är att de ger upphov till en social kategori av legalt definierade underordnade. Ur sociologiskt perspektiv är det därför viktigt att konstatera att synbarligen nödvändiga gränsdragningar alltid är förknippade med dominans och makt, dvs. en grupps underordning under en annan. Alla former av uteslutning medför stratifiering och uppkomsten av dominerande klasser och grupper enligt nyweberianismen.

Detta perspektiv ger nya definitioner av profession, som understryker organisationen som en strategi- och kontrollmekanism, för vilken stängningar är centrala. Noel och José Parry (1977: 112) definierar professionalism som "en strategi för att kontrollera ett yrke i vilket kolleger upprättar ett system av självstyre och begränsar rekryteringen genom kontroll av utbildning, träning och kvalificering". För Terence Johnson (1972: 45) bör professionalism förstås som "en viss typ av yrkeskontroll snarare än ett uttryck för speciella yrkens inre natur. En profession är således inte ett yrke utan ett sätt att kontrollera ett yrke". En profession har eller strävar efter kunskaps- och yrkesmonopol.

Den kanske mest välkände teoretikern inom detta perspektiv är dock Magali Sarfatti Larson. Hon definierar professionalisering som "den process genom vilken producenter av speciella tjänster försöker skapa och kontrollera en marknad för sin expertis. Eftersom marknadsmässig expertis är ett avgörande element i den moderna ojämlikheten framstår professionalisering också som ett kollektivt sökande efter en speciell social status och strävan efter en uppåtriktad social mobilitet" (1978: xvi).

Till grund för nyweberianismens historie- och samhällsuppfattning finner vi således en hedonistisk filosofi om individ och grupp. Individer och grupper styrs av sina intressen. Stängningsteorin bygger på en föreställning om kollektiv egoism som drivkraften bakom historien. Och i detta ljus framstår naturligtvis den funktionalistiska doktrinen som en ideologi, en ridå som döljer och skyddar grupperns egentliga strävanden. Professionssociologer blir professionsideologer. Den nyweberianska forskningen vill avslöja de latenta intressena bakom den manifesta ideologin. Den utvecklas därmed till en misstänksamhetens sociologi, där nya frågor bestämmer den empiriska forskningens inriktning.

Nyweberianismen är i många avseenden en inverterad spegelbild av funktionalismen. (Därför har jag i ett annat sammanhang kallat de båda perspektiven för det naiva versus det cyniska.) Båda är genom sina allomfattande eller universalistiska anspråk svåra att godta, vare sig teoretiskt eller empiriskt. Modernare professionsforskning har därför på olika sätt sökt sig andra vägar.

Profession, konflikt och jurisdiktion

I det förmodligen mest inflytelserika verket under de senaste två decenniernas professionsforskning, Andrew Abbotts *The System of Professions* (1988), är som titeln anger huvudtesen att professionerna utgör ett specifikt, relativt autonomt socialt system. Med system avses att förändringar i en beståndsdel medför förändringar i andra delar, dvs. delarna är ömsesidigt beroende av varandra. Det professionella systemets interna dynamik är konkurrens mellan professioner om jurisdiktionen över områden. I sin bok ger Abbott rika skildringar av hur olika professioner, fr.a. de som ligger nära varandra, konkurrerar om och försöker

monopolisera områden. Till de historiska förlopp Abbott skildrar hör "informationsprofessionernas", juridikens och psykiatrins utveckling.

Styrkan i teorin är att den kan förklara på vilka sätt exempelvis medicinen blev den dominerande professionen inom hälso- och sjukdomsområdet. Abbott visar att det på intet sätt var medicinens teorier eller goda kliniska resultat som var de ursprungliga orsakerna. Under 1800-talet skilde sig t.ex. homeopatin från medicinen i det att den förra "hade för vana att inte avliva patienterna med sin behandling" (Ibid: 20). Strategiska allianser, bekämpande av alternativa behandlingsformer, byggandet av skolor, licensiering tillsammans med staten, inrättandet av privata och offentliga hälsoförsäkringar med mera hör snarare till de avgörande orsakerna, hävdar Abbott. Kampen mellan den traditionella medicinen och psykiatrin om vem som har "rätten" till fältet mentalsjukdomar visar också hur konkurrens, erövringar, definitioner av ett områdes innehåll och andra strategier är centrala för att vinna jurisdiktion över ett problemområde.

Abbotts teori fungerar bra för att förklara aspekter av rivaliteter inom och mellan näraliggande professioner, dvs. viss inter- och intraprofessionell konkurrens. Men den är diskutabel som en allmän historieteori. Professioner utgör inget autonomt socialt system, i synnerhet inte i de kontinentala europeiska länderna, men Abbotts allmänna tes håller knappast heller för de anglosaxiska länderna. Den fungerar alltså inte som inte som övergripande förklaring av den historiska utvecklingen av professioner; de kausala mekanismerna är av ett annat slag, vilket vi skall återkomma till.

Attributansatsens återkomst

De senaste årens professionsforskning har inneburit dels en återgång till att försöka ange de väsentligaste definierande egenskaperna i en profession, dels en betoning av att professioner måste förstås utifrån det större samhälleliga sammanhang de verkar inom. Låt oss ta exempel på moderna definitionsförsök av två välkända professionsforskare.

Julia Evetts definierar en profession som ett yrke som är 1) kunskapsbaserat, där kunskapen är grundad i flera års högre utbildning och yrkespraktik, träning. De tillhör i första hand 2) medelklassen och förekommer inom tjänste- eller service-sektorn. Vidare är de i större eller mindre utsträckning 3) självreglerande vad avser licensiering och arbetsrutiner (Evetts 1999).

Här har alltså egenskaper som altruism eller egenintresse försvunnit ur definitionen, och även organisatoriska attribut som speciella föreningar.

Eliot Freidson försöker beskriva professionen som idealtyp. Han skiljer mellan det variabla och det konstanta. Det konstanta i den professionella idealtypen är:

1. Allmänt eller officiellt erkända kunskaper som är grundade i abstrakta begrepp och teorier,
2. En inom professionen framförhandlad arbetsdelning,
3. Kontroll av arbetsmarknaden genom meritering och licenser, och
4. Kontroll av utbildningen, som är kopplad till universiteten och skild från den vanliga arbetsmarknaden (Freidson 1999).

De variabla, tids- och rumsbundna, komponenterna i denna modell är sådant som statens politik, professionens egen organisation, dominerande ideologi och själva innehållet i den professionella kunskapen.

Ett sista exempel, formulerat av en brittisk sociolog, en tyskfödd amerikansk historiker och en schweizfödd tysk socialhistoriker tillsammans. En profession är (Burrage, Jarausch, Siegrist 1990):

- Ett icke-manuellt heltidsarbete
- Den etablerar monopol på arbetsmarknaden för experttjänster
- Den når självbestämmande eller autonomi, dvs. frihet från kontroll från utanförstående, vare sig det är staten, klienter, lekmän eller andra
- Utbildningen är specialiserad och samtidigt systematisk och akademisk
- Examinationer, diplom och titlar kontrollerar inträdet till yrket och skapar även grunden för monopolet
- Utövarnas belöningar, både materiella och symboliska, är inte bara knutna till yrkeskompetens och arbetsetik utan även till andras föreställning att deras experttjänster är "av speciell betydelse för den allmänna nyttan"

En av författarna har senare gjort ett tillägg (Siegrist 2002):

- Kapaciteter och skicklighet legitimeras vetenskapligt eller systematiskt
- Kunskapen är 'exklusiv', 'djupgående', 'otillgänglig' eller 'inte lätt att förstå' av lekmän, och erhålls i speciella institutioner för avancerad utbildning
- Regler och attityder gällande tillämpningen av denna kunskap, från formella procedurer till kollegialitet och en allmän orientering mot det gemensamma goda, är designade så att de förmedlar allmänt förtroende i hela det civila samhället.

Som vi ser förekommer här ett flertal attribut av historiskt sett tillfällig karaktär.¹

Det finns åtskilliga andra definitionsförsök som använder dessa eller liknande attribut, eller några av dem, och försöker åstadkomma kombinationer för att få fram en användbar och konsistent enhet. Ett problem med dessa försök är att om man lägger in för mycket substans i definitionen så finns alltför många undantag; alltför många yrken som betraktas som professioner hamnar utanför. Om man å andra sidan abstraherar för mycket blir definitionen i stort sett tom och det blir svårt att diskriminera mellan professioner och andra yrken. Ytterligare ett ofta uppmärksammat problem är att det råder så pass stora skillnader mellan kontinentaleuropeiska och anglosaxiska professioner.

Ett intressant försök att lösa problemet är utfört av den svenske historikern Rolf Torstendahl. Han försökte finna gemensamma nämnare mellan olika professioner och även mellan europeiska och anglosaxiska sådana och kom så småningom fram till: "kunskapsbaserade grupper"² (Torstendahl 1990).

Denna definition är förstås tämligen tom, även om den är korrekt. Svaret visar implicit vad jag menar vara den största svårigheten i alla definitionsförsök av professioner, nämligen att de strävar efter att kombinera element från två eller tre skilda (ontologiska) nivåer; den kognitiva, teoretiska eller kunskapsmässiga, den sociala eller organisatoriska och – ibland – även den individuella, den professionelles habitus. Dessa tre nivåer har en relativ autonomi, vilket innebär att de inte alltid korresponderar med varandra på samma sätt. De har olika "rytm", något jag dock inte går närmare in på här. Ett annat försök att identifiera svårigheterna inom professionsforskningen är utfört av vetenskapsteoretikern Jan Nolin (2008), som identifierar åtta grundläggande problem och dessutom har djärvheten att föreslå lösningar på samtliga.

De ovanstående försöken att inringa och definiera profession ger alla viktiga aspekter av dess speciella karakteristika och dynamik. Problemet med flera av dem är de universaliserande anspråken, vilket också kan kallas "reduktionism"; man ger en definition som skall gälla oberoende av tid och plats, och det är alldeles för mycket substans i definitionen – t.ex. att alla professioner är uttryck för en kollektiv egoism. Det är snarare så att en profession kan uppvisa vissa egenskaper givet en viss situation och samhällsordning och andra vid en annorlunda tidpunkt och situation.

¹ Denna definition ges en kritisk diskussion i Sciulli (2005: 921 ff).

² Enligt Torstendahl är detta det enda sättet att undvika svårigheten att anglosaxiska och kontinentala länder har olika betingelser för professionella gruppers utveckling: "Det enda som återstår ... som inte är definierbart endast på engelska, är kunskap." Kunskap är grundläggande för definitionen, vare sig det gäller att påvisa professioners funktionella eller statushöjande karakteristika.

Vidare bestäms naturligtvis gränsdragningen mellan profession och icke-profession av vilka attribut som betonas. Om vi betonar universitet och högre utbildning så blir yrken med längst utbildning de mest självklara professionerna. Om vi å andra sidan betonar yrkespraktiken och nyttan så närmar sig definitionen hantverkaryrkena, och den formella utbildningen blir inte lika avgörande för professionell status (Krause 1996). Om vi betonar altruismen lär inte vad Gerry Hanlon (1996) kallar de kommersiellt inriktade professionerna, och inte heller vad Osinsky och Mueller (2004) kallar de instrumentella professionerna, ranka högt på professionsstegen – däremot kommer välfärdsstatens professioner, semiprofessionerna, att få högre poäng, och så vidare. Den nuvarande tendensen till splittring inom de flesta professioner mellan vad kan kallas ett skikt av verksamhetsprofessionella och ett annat, organisations- eller ledarprofessionella, kan också leda till omdefinitioner av begreppet profession. Kollegialiteten och autonomin minskar och den externa styrningen ökar, förmedlad av organisationsprofessionella som blir nya länkar mellan politik och verksamhet.

Med andra ord leder olika betoningar av olika definitioner och avgränsningar som leder till att vilka yrken som skall räknas som professioner skiftar. Valet av betoning är kulturellt betingat, t.ex. via "naiva" eller "cyniska" perspektiv på professioner. En mer hållbar definition av profession bör abstrahera från det kulturellt tillfälliga och försöka åstadkomma en "transhistorisk" definition. Nedan följer ett resonemang som leder fram till mitt eget definitionsförslag.

Alternativ definition

De ovanstående definitionerna är mycket allmänt hållna och syftar till att fånga det väsentliga gemensamma i många olika professioner. Samtidigt är det uppenbart att många av dem speglar sin egen samtid, jämför t.ex. de naiva definitionerna under efterkrigstiden och de cyniska definitionerna under 1970-talet; båda typerna är präglade av sin tids kulturella klimat. Frågan är om det är möjligt att ge en "transhistorisk" definition, dvs. en definition som endast tar upp konstanta element och syftar till att vara tids- och rumsberoende. Ett sätt att undvika att inkludera tillfälliga egenskaper i definitionen är att abstrahera, men inte för mycket. I det följande skall jag först ge några synpunkter på vad en definition bör ta hänsyn till och sedan ge mitt förslag.

Profession och universitet. De flesta av definitionerna ovan tar fasta på professioners avhängighet av universitetsutbildning. Denna koppling har emellertid under senare år minskat i betydelse, framför allt på grund av att alltfler yrkesutbildningar införlivats i universiteten, vilket leder till att den tidigare relationen mellan universitetsutbildning och de "sanna" eller "etablerade" professionerna blir mindre entydig. Vidare krävdes tidigare inte universitetsutbildning för etablerade professioner som medicin, juridik eller ingenjörskonst. För det tredje finns det även idag professioner som inte kräver formell universitetsutbildning. Därför menar jag att relationen mellan universitetsutbildning och profession inte

bör betonas alltför starkt - även om professionell utbildning idag oftast förmedlas via universiteten så är detta ingen historisk eller definitionsmässig nödvändighet.

Profession och abstrakt kunskap. Men vad är det då för speciell typ av kunskap en profession besitter? Kognitivt sett utmärks professioner av att de är bärare av kunskapssystem med en stark abstraherande kapacitet. Det betyder att professionella kunskapssystem kan fånga och inkorporera nya problem i kompetensområdet. Abstraktionen innebär också att de kan skapa och monopolisera nya problemområden. Andrew Abbot menar att den avgörande skillnaden mellan en profession som t.ex. civilingenjörer och bilmekaniker är just de förras abstraherande förmåga: "If auto mechanics had that kind of abstraction, if they 'contained' the relevant sections of what is presently the engineering profession, and had considered taking all repair of internal combustion engines on abstract grounds, they would, for my purposes, be a profession" (Abbott 1988: 7-8). Samtidigt, bör det tilläggas, får den abstraherande förmågan inte drivas alltför långt, jämför t.ex. filosofernas position idag. Kunskapssystemen bör befinna sig på en optimal, "lagom", praktiskt relevant abstraktionsnivå. Optimalt abstrakta system gör det möjligt att utvidga kompetensgränserna och införliva nya och gamla problem på ett förtroendefullt sätt.³

Detta formella perspektiv på kunskap tycks dock inte vara tillfyllest. Frågan om professionella yrkens skilda status och prestige vad avser kunskaper är tveklöst kulturellt avhängigt och handlar om substantiella frågor och är därmed tillfälliga. Frågor om status- och prestigeskillnader mellan professioner kräver att man fokuserar själva ämnet och innehållet i olika kunskapssystem. Professioner som sysslar med vad kan kallas centrala kulturella frågor tycks ha högre status än andra. (Djur är inte lika viktiga som människor, därför har medicinare högre status än veterinärer.) Att ta hänsyn till att vissa professioner behandlar områden som rör hälsa, liv och död kan bidra till att förklara varför vissa professioner haft högre status i vissa tider; medicin idag, prästerskapet i andra tider och samhällen, eller officerare i länder som är i krig eller utsätts för yttre hot. Maktförhållanden och situation bestämmer vilka värden och vilka kompetenser som uppfattas som de viktigaste i ett samhälle under en viss period, vilket i sin tur påverkar statusordningen mellan professioner.

³ Man kan stanna här vad avser kunskapssystemens egenskaper, men också gå ett steg till och säga att det måste röra sig om säkerställd kunskap. I det senare fallet blir kopplingen mellan profession och universitet självklar. Exempelvis hävdar Steven Brint (2001) i sin definition att en sådan koppling är nödvändig, eftersom informations- eller upplysningsyrken i allmänhet inte bör räknas som professioner. Men frågan är alltså om universitet och högre utbildning skall ses som en konstant eller en variabel.

Profession och osäkerhet. Detta för över till den ideologiska, subjektiva eller psykologiska motsvarigheten till kognitiva abstraktioner. Professionell status är relaterad till den kulturella uppfattningen eller perceptionen av professioner, vilket i sin tur länkat till ett annat typiskt professionsattribut; den mängd osäkerhet en profession behandlar.

Det moderna samhället kallas inte bara ett kunskapssamhälle utan också ett risksamhälle. Osäkerhet karakteriserar det moderna livet, och anlitaandet av professionella ses som ett sätt att minska densamma, vare sig det gäller hälsa, ekonomi eller intima relationer. Här framträder bilden av den professionelle som "hjälte". Det finns en optimal balans mellan osäkerhet och teknikalitet, som kan uttryckas i en kvot, en O/T relation. Om kvoten är för hög innebär det en alltför hög osäkerhet; professionen ifråga brister i prestanda och kommer inte att kunna skapa förtroende för sin verksamhet. Om kvoten blir för låg, verksamheten är mekanisk och lätt kan läras ut så kan den också lätt övertas av andra yrkesgrupper eller utföras av lekmän. I den rätta balansen mellan teknikalitet eller rutinisering och risk framstår den professionelle som en person som med sina kunskaper kan betvinga det för klienten okända: "När utövaren kan förmedla en känsla av säkerhet gällande det okända kommer han/hon att vara i den starkaste positionen" (Collins 1975: 343).

Profession och autonomi. Professionellt yrkesutövande karakteriseras av utrymme för att fatta självständiga beslut i en rad frågor. Autonomi kan därför innebära flera saker, innehålla olika aspekter av praktiken. En typ av "relativ" autonomi gäller förutsättningarna för verksamheten, t.ex. i ekonomiskt eller politiskt avseende, en annan organiseringen av professionens arbete. Dessa villkor och styrningsformer bestämmer graden av autonomi i förhållande till externa intressen och maktinnehavare. En tredje form kan kallas intern autonomi och gäller innehållet i den professionella praktiken. (Exempelvis lär inte en hälso- eller socialminister försöka styra en hjärnkirurgs arbete vid operationsbordet, medan en skolminister kan anse det legitimt att styra skolans inre arbete, lärarnas didaktik, kunskapsinnehåll med mera.) Autonomi och diskretionen kan alltså begränsas på olika sätt och såpass mycket att det kan bli tveksamt att använda begreppet profession. Professioners autonomi varierar och är "relativ".

Profession och förtroende. Framgångsrika professioner åtnjuter ett starkt förtroende som är baserat på en allmän uppfattning om verksamhetens betydelse och svårigheter. Här är den rätta platsen att föra in professionella attribut av den typ vi mött ovan. Förtroenderelationer backas upp och bevaras av de flesta professioners framhävande av en strikt yrkesintegritet, diskretion och andra disciplinerande mekanismer, och genom betoningen av kollegialitet och altruism (Molander och Terum 2008).

Det finns ett mått av rituellt verklighetsskapande i den professionella verksamheten. Detta betyder också att endast andra professionella anses kapabla att korrekt bedöma den enskilda utövarens kompetens. Och det är därför förtroendet för

kåren som helhet är viktigt för en profession. Förtroendet underbyggs genom betoningen av en sträng yrkesintegritet och av inrättandet av etiska kommittéer, samt naturligtvis av en allmän kollegialitet. (Kritik av enskilda utövare tenderar att hota förtroendet för kåren som helhet, därför föreligger två alternativ vid exempelvis enskilda skandaler; benhårt försvar eller uteslutning.)

Profession och organisation. Professioner är organiserade på något sätt. Hur de är organiserade – vertikalt och hierarkiskt, horisontellt, egalitärt och kollegialt – kan inte användas som kriterium eftersom historien visar att formerna är mycket skiftande. Anglosaxiska professioner har vanligen en organisatorisk struktur som skiljer sig starkt från de kontinentala föreningarna som är mer av fackföreningskaraktär. Professioner kan uppstå och vidareutvecklas utifrån enskilda initiativ och partnerskap men också skapas och formeras utifrån, vanligen av stat, kommun eller landsting genom att passas in i en större byråkrati. Organisatoriskt sett kan men behöver inte en profession utgöra en organisation för sig.

Profession och utbytbart. Den kollektiva strategin att betona kårens färdigheter och kompetens, och inte skilja mellan enskilda utövare, innebär att det durkheimska begreppet *utbytbart* är centralt; i princip är vilken utövare som helst inom kompetensområdet kapabel att utföra uppgiften ifråga. Arbetsdelningen och specialiseringen inom en kår motverkas således av den "mekaniska solidaritet" som är baserad på utbytbarheten och sammanhållningen mellan kolleger.

Professioner som förmedlare av kunskapssystem. Förtroende är som påpekats avgörande för en profession eftersom det utgör själva det kitt som binder samman den professionelle med klienterna, eller med det övriga samhället. Som Anthony Giddens hävdar är ett av modernitetens viktigaste karakteristika att förtroende för traditioner ersatts med förtroende för abstrakta kunskapssystem, representerade av professionella. Dessa utgör tillgångspunkter. Precis som prästen har tillgång till Guds tankar har läkaren tillgång till det medicinska kunskapssystemet och därmed får "klienten" indirekt tillgång. Man kan alltså också säga att professionella är förmedlare mellan klienter eller lekmannen och abstrakta kunskapssystem.

Ovan har jag tagit fasta på följande karakteristika: 1. Abstrakt kunskap, 2. Osäkerhet/risk (O/T) relationen, 3. Förtroende, 4. Utbytbart, 5. Tillgångspunkt, och får följande något klumpiga definition i en mening:

Professionella yrken är i något avseende organiserade, relativt autonoma bärare och förmedlare av samhälleligt sanktionerade, abstrakta kunskapssystem som ger dem förmågan att utföra handlingar som uppfattas som svåra, skickliga och värdefulla av allmänheten/klienten.

Där allmänheten/klienten kan stå för en patient eller annan enskild person, men också för en statlig organisation, ett privat företag eller samhället i stort.

Fördelen med denna definition är att den inte yttrar sig om professionellas mo-

tiv, intressen eller strategier. En profession bör inte definieras som altruistisk eller som driven av egenintresse; sådana attribut är konjekturrella, variabla. Det gäller även grad av organisering; vissa professioner, som t.ex. läkare, har länge haft starka yrkessammanslutningar medan andra, t.ex. ingenjörer, inte varit särskilt väl organiserade. Jag har även uteslutit universitet eller högre formell utbildning. Det är visserligen en egenskap med lång empirisk giltighet och som klart befrämjat allmänhetens värdering av professioner, men likafullt bör formell utbildning ur historiesociologiskt perspektiv ses som en variabel, bland annat på grund av professioners koppling till forna tiders handverkarskrån.

Samtidigt bör det åter betonas att det inte går att ge en knivskarp definition av profession. Det är precis som med begrepp av typen klass, statusgrupp, paradigm eller dylikt inom samhällsvetenskaperna. Som Paul Feyerabend skriver är dessa ”komplikerade historiskt-antropologiska fenomen som vi inte riktigt förstår”, och de behöver undersökas, men det kan hämma forskningen att ge dem alltför exakta definitioner på förhand (Feyerabend 1975: 269).

Avslutning: Det professionella landskapet

Efter det att en definition har formulerats finns det en mängd olika sätt att konkretisera begreppet profession. Det kan naturligtvis ske genom forskning om enskilda professioner, och det finns idag en mängd disparata, oftast kvalitativa studier av enskilda professioner. Det föreligger dock få, om några, försök att empiriskt studera det professionella landskapet i dess helhet. En sådan studie bör förberedas genom att först särskilja typer av professioner i ett kategoriserings-schema (Brante och Olofsson, kommande). Här följer ett förslag, en matris (fig. 1), i vilket professioner kan placeras. Matrisen är konstruerad utifrån två axlar, en horisontell och en vertikal:

	Estitik	Kommunikation	Teknik	Ekonomi	Hälsa	Soc Integration
Klassiska prof.						
Semiprof.						
Preprof.						
Vetenskaplig forskning och undervisning						

Figur 1 Förslag till kategoriseringsschema för professioner.

Längs den horisontella (eller synkrona) axeln urskiljes sex professionella fält (där fält skall förstås i Bourdieus mening): estetik,⁴ kommunikation, teknik, ekonomi, hälsa, social integration (inkl. juridik). Jag går av utrymmesskal inte vidare in på definitioner av dessa, men låt mig göra tre påpekanden. För det första är ”vetenskaplig forskning och utbildning” ytterligare ett professionellt fält. Eftersom det också är en förutsättning för andra fält har det en dubbel roll, det är därför Harold Perkin (1969) kallar universitetslektorer för ”the key profession”. För det andra urskiljer jag fältet ”estetik” i stället för det vanligare men alltför allmänna begreppet ”kultur” för att beteckna det fält som innefattar konstnärliga professioner som litteratur, måleri, skulptur, design. För det tredje handlar fältet social integration om mänsklig normalitet, och därmed avvikelse. De två primära avvikelseformerna är idag kriminalitet och mental störning. Därför inkluderas yrken som domare, advokater, lagstiftare och kriminalvårdsexperten i denna domän, men också psykiatriker, psykologer, terapeuter. Det skulle eventuellt kunna delas i kategorierna social ordning och social integration.

Den vertikala (eller diakrona) axeln innehåller tre skikt, segment, eller generationer av professionella:

Klassiska professioner. Dessa är de traditionella prototyperna som diskuterats ovan, och det är härifrån definitioner och listor på sociala attribut som professioners typ av organisering, etik med mera emanerar. De organiseras främst under 1800-talet, men har en betydligt längre historia.

Semiprofessioner. Dessa expanderar kraftigt under efterkrigstiden och är kopplade till välfärdsstatens trygghets- och välfärdssystem. De införlivas i universitetsvärlden genom längre institutionaliserad utbildning och forskningsöverbyggnad; sjuksköterskor genom omvårdnadsforskning, socionomer genom forskning i socialt arbete, lärare genom pedagogik och utbildningsvetenskap, bibliotekarier genom biblioteksvetenskap. Sentida yrken med professionella ambitioner som också tillhör välfärdsstatsgenerationen är poliser och personalvetare. I sina moderna former är semiprofessionerna byråkratiskt skapade och inplacerade i större organisationer.

Vad skiljer då semiprofessioner från de klassiska professionerna? Inte heller detta går jag närmare in på här, men några typiskt tillfälliga attribut, ett antal gradskillnader som tillsammans ger en avsevärd skillnad *för närvarande*, är:

- Medan de klassiska professionerna tillhör de högre mellanskikten tillhör semiprofessionerna ”mellan-mellanskikten”.
- Semiprofessionerna är i större utsträckning organiserade som traditionella fackförbund.

⁴ David Sciulli (2007) försöker i en fascinerande historisk analys av professioners ursprung visa att *Académie Royale de Peinture et de Sculpture*, grundad 1648, var den första professionen.

- Semiprofessionerna har lägre autonomi i förhållande till både politik och andra professioner, de är betydligt mer styrda.
- Semiprofessionella är fler i antal; de expanderar starkt i och med uppbyggnaden av välfärdsstaten.
- Utbildningen för semiprofessionella är inte lika specialiserad utan i större utsträckning tvärvetenskaplig.

Den sista punkten innebär att semiprofessionerna är omgärdade av en mängd hjälpämnen som förser dem med en teoretisk bas. Det är här ämnen som sociologi och psykologi har en viktig funktion, idag tillsammans med medicin, speciellt diverse neurovetenskaper, kognitionsforskning med mera.

Ett annat utmärkande drag är att de i och med universitetsanknytningen innehåller en karakteristisk spänning. Denna går mellan den akademiska och den praktiska sidan av ämnet. Samtliga ämnen innehåller personer som menar att det är väsentligt att ständigt förbättra och öka teoriansknytningen, utvidga forskningen inom ämnet och så vidare, och å andra sidan personer som menar att det är den praktiska yrkeserfarenheten som är den bas på vilken ämnet ifråga måste vila (Brante 2003: 171ff).

Semiprofessioner tillhör oftast den offentliga sektorn och de erhåller inte höga samhälleliga belöningar (status och löner). På grund av det senare blir det möjligt att "rädda" föreställningen om "altruism" och "kall" som centrala professionella attribut; kanske motsvarar dagens semiprofessioner vad många forskare ansett vara utmärkande för de klassiska professionerna under 1800-talet. (För övrigt vill jag upprepa att ordet semi kan ge felaktiga associationer – ett annat begrepp för detta segment vore önskvärt. Dessutom är det teoretiskt fullt möjligt att inte använda läkare och advokater som arketyper för definitionen, utan att i stället utgå från exempelvis sjuksköterskor, varvid de klassiska professionerna blir mer marginella.)

Preprofessioner. Under senare tid är det möjligt att urskilja en tredje generation av professionella strävanden (Brint 2004, Olofsson 2009). De utgörs av den flora av yrken och utbildningar som idag forskningsanknyts och institutionaliseras vid de högre lärosätena, framför allt vid de nya högskolor och universitet som definierar sig som professionslärosäten (Borås, Malmö, Växjö, liksom förebilden Senter for profesjonsstudier i Oslo, men också vid de äldre universiteten). Några exempel är forskollärare, fastighetsmäklare, fritidsledare, systemanalytiker, dataprogrammerare, investeringsrådgivare, biomedicinska analytiker (tidigare lab. assistenter) men även områden som turism, idrott, kost, design, information, miljö, IT-service, nya media, textil, estetik, för att bara nämna några yrken som idag åtnjuter universitetsutbildning, forskning och i en del fall egna professurer.

Två gemensamma villkor för deras möjligheter är:

- Velfärdsstaten har upphört att expandera, den offentliga sektorn byggs inte längre ut utan tenderar att privatiseras.
- En allmän nyliberal ideologi och politik, som betonar marknadens betydelse och vill stimulera entreprenörsanda och privata initiativ till nyföretagande.

Generellt sett innebär detta att de primära avnämarna inte längre återfinns i den offentliga sektorn utan på marknaden. En uppgift för dessa professioner i vardande är därför ofta att skapa en marknad för den speciella kompetensen. Många av dessa professioner erbjuder kvalitetsprodukter och/eller kompetens i vinstsyfte, inte service till det allmänna bästa under velfärdsstatens paraply, och kompetensen garanteras genom universitetsanknytningen.

Trots dessa gemensamma villkor utgör preprofessionerna naturligtvis en mycket heterogen grupp. En del av dem är svar på de nya kompetenser som krävs på grund av ny teknologi, andra strävar att nischas in sig inom redan etablerade områden eller skapa nya nischer för sina varor och tjänster. Många av dem är också tämligen oorganiserade så här långt. För närvarande ser vi många entreprenörer i mindre delägarskap, professionell service, "flexibla, kunskapsbaserade organisationer" som antar expertroller. En del av de nya initiativen kommer förmodligen att misslyckas medan andra kommer att kunna slå rot och etablera en tredje generation av professioner. (Man bör komma ihåg att även medicin och ingenjörskonst en gång var preprofessioner.) Detta kommer i sin tur att påverka den allmänna uppfattningen av professioner och återspeglas i nya försök att avgränsa och definiera begreppet profession.

Relationen mellan de tre professionsgenerationerna skall inte bara tänkas lineärt eller funktionellt – t.ex. att de klassiska professionerna kommer först och att de andra är på väg mot det målet. Det kan mycket väl vara så att en preprofession så småningom når de högsta värdena vad avser attribut som status, inkomst, formell kunskap. Så relationen mellan generationerna idag bör kanske snarare avbildas som en triangel, inte längs en linje.

Genom en övergripande och i synnerhet jämförande kartläggning och analys av denna kortfattat presenterade modell skulle professionsforskningen kunna ta nya steg. Definitioner av professioner skulle kunna nyanseras, och relationerna mellan olika professioner samt mellan professioner och det övriga samhället kunna preciseras. Forskning av detta slag vore säkerligen även välgörande för högskoleutbildningen och för utvecklingen av nya professioner.

Referenser

- Abbott, A. (1988). *The System of Professions*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Brante, T. (2003). Konsolideringen av nya vetenskapliga fält – exemplet forskning i socialt arbete. I *Socialt arbete. En nationell genomlysning av ämnet*. Höskoleverket och FAS.
- Brante, T., Olofsson, G. *The Professional Landscape*. Forthcoming.
- Brint, S. (2001). Professions and the 'Knowledge Economy'. *Current Sociology*, Vol. 49.
- Brint, S. (2004). The rise of the 'practical arts'. I Brint, S. (red.): *The Future of the City of Intellect*. Stanford: Stanford University Press.
- Burridge, M., Jarausch, K., Siegrist, H. (1990). An actor-based framework for the study of professions. Burridge, M., Torstendahl, R. (red.) *Professions in Theory and History*. London: Sage.
- Collins, R. (1975). *Conflict Sociology*. New York: Academic Press.
- Dingwall, R. (2004). Professions and social order in a global society. *redie* Vol. 6, No. 1. [<http://redie.uabc.mx/vol6no1/print-contents-dingwall.html>]
- Evetts, J. (1999). Professions: changes and continuities. *International Review of Sociology*, March 1.
- Evetts, J., Svensson, L. (2008). Professional work in Europe: Concepts, theories, and methodologies. *European Societies*, Vol. 10, No. 4.
- Feyerabend, P. (1975). *Against Method*. London: Verso.
- Fournier, V. (1999). The appeal to professionalism as a disciplinary mechanism. *The Sociological Review*.
- Freidson (1986). *Professional Powers. A Study of the Institutionalization of Knowledge*. Chicago: Chicago University Press.
- Freidson, E. (1999). Theory of professionalism: method and substance. *International Review of Sociology*, March 1.
- Gouldner, A. (1979). *The Future of Intellectuals and the Rise of the New Class*. London: McMillan.
- Hanlon, G. (1999). The changing nature of professionalism and the fracturing of the service class. *International Review of Sociology*, March 1.
- Johnson, T. (1972). *Professions and Power*. London: McMillan.
- Johnson, T. (1995). Governmentability and the institutionalization of expertise. I Johnson, T., Larkin, G., Saks, M., *Health Professions and the State in Europe*. London: Routledge.
- Krause, E. (1996). *Death of the Guilds: Professions, State, and the Advance of Capitalism, 1930 to the present*. New Haven: Yale University Press.
- Larson, M. (1978). *The Rise of Professionalism*. Berkeley: Berkeley University Press.

- Larson, M. (1990). In the matter of experts and professionals, or how impossible it is to leave nothing unsaid. I Torstendahl, R., Burrage, M. (red.), *Professions in Theory and History*. London: Sage.
- Millerson, G. (1964). *The Qualifying Association*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Molander, A., Terum, L. (red.) *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Murphy, R. (1988). *Social Closure*. Oxford: Clarendon Press.
- Nolin, J. (2008). In search of a new theory of professions. *Science for the Professions, Report No 4*, University of Borås.
- Olofsson, G. The coming of the pre-professions: A third stage of professionalization. Forthcoming.
- Osinsky, P., Mueller, C. (2004). Professional commitment of Russian provincial specialist. *Work and Occupations*, Vol. 31, No. 2.
- Parkin, F. (1979). *Marxism and Class Theory. A Bourgeois Critique*. London: Tavistock.
- Parry, N., Parry, J. (1973). Social closure and collective social mobility. I Scase, A. (red.), *Industrial Society: Class, Cleavage and Control*. London: Allen & Unwin.
- Parsons, T. (1964). *Essays in Sociological Theory*. New York: The Free Press.
- Perkin, H. (1969). *The Key Profession*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Perrow, C. (1980). The Organizational Society. I Salaman, G, Thompson, K (red.), *Control and Ideology in Organizations*. Milton Keynes: The Open University Press.
- Sciulli, D. (2005). Continental sociology of professions today: conceptual contributions. *Current Sociology* Vol. 53 (6): 915-942.
- Sciulli, D. (2007). Paris visual Académie as first prototype profession. *Theory, Culture & Society*, Vol. 24 (1).
- Scott, W. (2008). Lords of the dance: professionals as institutional agents. *Organization Studies* Vol. 29 (02).
- Siegrist, H. (2002). Professionalization/professions in history. *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*. Amsterdam: Elsevier Science.
- Sullivan, W. (2000). Medicine under threat: professionalism and professional identity. *Canadian Medical Association Journal*, 162 (5).
- Torstendahl, R. (1990). Essential properties, strategic aims and historical development: three approaches to theories of professionalism. I Burrage, M., Torstendahl, R. *Professions in Theory and History*. London: Sage.

Self reflection and the University of Professions

JAN NOLIN | *Docent and university lector Library and Information Science
University of Borås*

It is common, when working with theory of professions, to start from a meta-position of generalised reflections aimed at generic classical professions. In this article I am instead concerned with theoretical support for localised strategies. More specifically: the local site of a University of Professions. The text follows on an earlier work in which I discuss certain problems involved in traditional theory of professions (Nolin, 2008). One of the specific outcomes of such a discussion is to create a theoretical space for more localised theoretical projects that can support strategies in a more hands on manner.

The most fundamental issue for the University of Professions is the search for an effective balance between academic and practical skills. As Grimen (2009) thoroughly discusses this in another chapter, I will not go further into this here. Although I sense that we are in disagreement concerning some fundamental positions. I agree with the main thrust of his argument: the importance of maintaining a critical distance. However, from my perspective, critical distance and symbiotic closeness are equally important and there is no intrinsic conflict in upholding both values. I once again refer to my earlier text for a fuller elaboration of this position (Nolin, 2008). Hopefully, the text by Grimen and my own can complement each other. Grimen discusses the relationships between the University of Professions and professions. My focus is on the strategic problems within the University of Professions, how different parts are connected to each other in a congruent strategy. The aim of this text is therefore to contribute to a strategy of self reflection.

In the following, I will deal with three issues that I see as vital for a local strategy at the university level in general and for University of Borås in particular:

1. The meeting of top-down and bottom-up visions and initiatives.
2. Societal actors that we should interact with.
3. Supporting the further development of the central vision.

These three issues are intrinsically linked. Although there are other local issues to deal with in supporting the development of a University of Professions, I consider these fundamental. This text concludes with a series of questions aimed at increasing the level of self reflection within different departments connected to various professions.